

ВІТАЛЬНІ АДРЕСИ

ЗАСЛУЖЕНЕ ВИЗНАННЯ

(на пошану професора М.Г. Братасюк)

Гідних, самодостатніх людей завжди веде якась ідея і чим духовно глибшою й досконалішою є людина, то й ідея та багатша, величніша. І коли є оця велика ідея, то вона веде по життю, не питаючи, не дає дрімати, стимулює, надихає, підносить.

Цьогоріч, ближчим часом святкує знакову подію у своєму особистому й професійному, творчому житті відомий вітчизняний науковець, філософ й правознавець, ветеран вищої школи України Марія Григорівна Братасюк.

Вона – талановитий вчений, толерантний опонент, відомий педагог й вихователь студентської молоді, знаний і популярний не лише в столичних колах, а й у науково-освітньому товаристві України, а головне – самодостатня, гідна, добродісна людина. Викладач, просвітитель за освітою та покликанням, вона багато років працює у вищій школі й пройшла трудовий шлях від студента до науковця, від асистента до професора, від учениці звичайної сільської школи до автора багатьох навчальних посібників, за якими навчається вже не одне покоління студентської молоді. Нині М.Г. Братасюк – доктор філософських наук, професор, автор понад 280 наукових праць, в т.ч. двох десятків монографій та навчальних посібників.

Вона, без перебільшення, стала прикладом, життєвим дороговказом для численних своїх учнів, студентів, аспірантів, багатьох молодих колег, з ким довелося разом працювати чи йти по життєвій дорозі, немало з яких самі вже належать до когорти знаних в Україні вчених, фахівців своєї справи. Навчаючи інших поважати знання, любити працю, не зраджувати власній мрії, вона й на сьогоднішній день вірна своїм переконанням і така ж наполеглива на шляху до вершини знань.

Сьогодні науковий багаж і відповідний авторитет Марії Григорівни у галузі філософської й правничої науки багатий і незаперечний; знають її не лише на батьківщині, а й у науково-освітніх центрах Європи.

У 1986 р. вона захистила кандидатську дисертацію на тему: "Роль суб'єктивного фактора в розвертывании и разрешении социальных противоречий" зі спеціальності „соціальна філософія”, а в 1995 р. – відповідно і докторську зі спеціальності 09.00.05 – “історія філософії”. Тема докторської дисертації має назву: "Етно-національне відчуження як філософська проблема (історико-філософський аспект)". Наукове звання доцента отримала у березні 1992 р., а звання професора присвоєно Вищою атестаційною комісією України в жовтні 2002 р.

А вступала Марія Григорівна в науку сміливо, не вагаючись, без хистких сумнівів і пересторог. Вступила одразу й потужно, і це відчули її старші колеги та товариші по Івано-Франківському інституту нафти та газу. Бо була певна в своїх силах, у власних знаннях та уміннях. Розпочинала свій шлях у науці з посади асистента кафедри філософії згаданого закладу. Дуже швидко її помітили на кафедрі, у виступах на робочих засіданнях, на наукових конференціях, у її власних наукових публікаціях. Не зважаючи на специфіку тогочасного громадсько-політичного життя, засилля компартійної ідеології її перші власні кроки у науці супроводжувались об'єктивністю констатації фактів, розумною аргументацією, тверезими й неупередженими оцінками і, наскільки то було можливим, сміливими прогнозами та пропозиціями. Особливо це було помітним на тому фоні, що працювала вона в галузі суспільствознавчих дисциплін і від представників цієї галузі традиційно очікували певних усталених стереотипів поведінки, як тоді говорили – “поміркованої”, “виваженої” поведінки. Але вона мала сміливість бути собою, не кривити душею, говорити те, в чому переконана, відстоювати те, у що вірила сама.

На даний час загальний стаж роботи Марії Григорівни у вищій школі – понад 36 років. Крім згаданого закладу, вона працювала: старшим викладачем, доцентом, старшим науковим співробітником Тернопільського педагогічного інституту (університету) (1987-

1996 рр.), професором кафедри теорії держави та права Юридичного інституту Тернопільської академії народного господарства (1996-2003 рр.), професора кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Київського національного університету внутрішніх справ (2004-2012 рр.). У 2012-2013 рр. працювала в посадах професора та завідувача кафедри теорії та історії держави і права Київського університету права Національної академії наук України, а в 2013-2014 рр. – професора кафедри права Київського національного лінгвістичного університету. Останні два роки працює в посаді професора кафедри філософії Львівського національного університету імені Івана Франка. Основну роботу з 2009 р. успішно поєднує з працею в Інституті післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Тож досвід, як видно, напрацьовано багатий, а по суті – неоціненний. Тим більше, що відгуки про її роботу скрізь лише схвальні.

З приходом у вищу школу, переповнена творчими задумами, енергією, прагненням вчитися і вчити, вона дуже швидко проявила себе як відповідальний і люблячий свою справу педагог, знаючий й вимогливий викладач, працьовитий та принциповий науковець. Ці дуже цінні риси та ще досвід, який з кожним роком додавав фаховості, стали тим надійним ґрунтом, на основі чого вона швидко зростає в своїх професійних інтенціях і можливостях. Їй доручають самостійно та разом з провідними викладачами кафедри вести викладання базових навчальних дисциплін, розробляти методичні рекомендації з вивчення окремих навчальних курсів, формувати нові навчальні програми.

Маючи, як уже йшлося, у своєму багажі одночасно і філософську, й юридичну освіту, фахово та результативно працює у цих двох галузях соціогуманітарного знання. У яких би закладах і на яких ділянках вона не працювала, за увесь час роботи характеризувалась виключно позитивно. Виконання функціональних обов'язків забезпечує в повному обсязі, до роботи ставиться сумлінно, творчо. Спектр її наукових інтересів досить широкий і різноплановий, що свідчить про креативні можливості дослідника й потенційну здатність плідно та однаково ефективно працювати в багатьох суміжних галузях. Їй властивий системний світогляд, вона має широкий кругозір, багатий досвід, відзначається цілеспрямованістю й працьовитістю.

Неодноразові стажування в провідних наукових установах та навчальних закладах України, співпраця з науковими лабораторіями, активна участь у наукових конференціях та інших наукових заходах, а також робота над конкретними науковими проблемами висококонцептуального рівня в перші роки незалежності України у співпраці з видатними вітчизняними вченими І.В. та А.К. Бичками, М.В. Кашубою, А.А. Козловським, О.В. Скрипнюком, а також науковцями-державними та політичними діячами С.П. Головатим, М.І. Козюброю, М.В. Костицьким, О.А. Устенком та рядом інших викристалізують природні здібності Марії Григорівни, забезпечують їй авторитет в колективі навчального закладу та любов студентської аудиторії.

Її науковий авторитет незаперечний як в галузі філософії, так і в правознавстві та їх окремих предметних розділах. Як уже згадувалось, вона – автор понад 280 наукових публікацій, в т.ч. 11 монографій, серед яких 3 одноосібні та 4 за її редакцією, ряду навчальних посібників та більш як 30 навчально-методичних праць. Має публікації у зарубіжних наукових виданнях. Найзначнішими з них є роботи з проблем філософії культури, громадянського суспільства, антропологічної природи права, окремих аспектів онтології, гносеології та аксіології права, методології права, верховенства права, правового закону. Основні наукові інтереси вченого лежать в площині історії світової та української філософської думки, історії філософії права, філософсько-правових проблем сучасності, правової антропології, методології права.

На сьогодні її перу належить цілий ряд фундаментальних наукових праць, актуальність яких вимірюється не лише сьогоднішнім днем, а, без сумніву, буде залишатись такою ще довгий час. До їх числа слід віднести, насамперед, монографії: “Культура та національне відчуження”. - Тернопіль-Київ, 1994; “Етно-національне

відчуження: філософсько-соціологічний аналіз”. - У 2-х книгах. - Тернопіль, 1997-1998; “Громадянське суспільство: сутність, генеза ідеї, особливості становлення в сучасній Україні”. - Тернопіль, 1999. (у співавт.); “Трансформація правової системи України: євроінтеграційний вимір”. – К., 2009. (у співавт.); “Громадянське суспільство і правова держава: теоретичні моделі та досвід реалізації”. – К., 2012. (у співавт.); “Розвиток вітчизняних правових інститутів в умовах демократичних процесів”. – К., 2010. (у співавт.); “Верховенство права: традиція доктрини і потенціал практики”. – К., 2010. (у співавт.); “Контамінація раціонального та ірраціонального в методології правознавства”. – К., 2013. (у співавт.). Три останні із зазначених видані за її загальною редакцією.

Крім того, як уже зазначалося, вона автор багатьох навчальних посібників для вищої школи, в т.ч. таких, як “Нариси з філософії права”. - Тернопіль, 2002.; “Філософія права”. - Ч.1. - Тернопіль, 2002.; “Філософія права”. - Тернопіль, 2006.; “Антропоцентрична теорія права”. – К., 2010. та інших.

Щоби бодай хоч якось доторкнутись до змісту її праць, зримо відчуті їх головну ідею та справжню суть, наведемо кілька назв робіт різних років (крім уже раніше згаданих): “Персоналістичне право як форма прояву персоналістичності сучасної історії” (1998), “Громадянське суспільство як рушій історії” (1998), “Неправовий закон як особлива форма несвободи” (1999), “Неправо: філософсько-правовий аналіз” (2000), “Приватне життя як загальнолюдська цінність і необхідна засада ствердження правової держави” (2001), “Раціональне та ірраціональне в українській правовій свідомості” (2001), “Неправо в умовах сучасних українських реалій” (2002), “Істина та істинність в праві” (2003), “Власність як чинник розвитку права” (2004), “Аксіологічний підхід до права в контексті сучасної правничої методології” (2005), “Філософсько-світоглядне знання як засіб формування сучасного юридичного мислення” (2006), “Громадянське суспільство як суб’єкт творення правової держави” (2007), “Роль метатеоретичного знання в контексті формування сучасного правового мислення” (2007), “Значимість ідеалізму права в сучасному українському правовому розвитку” (2008), “Вітчизняна законотворчість: проблема критеріїв якості” (2009), “Людська гідність як джерело європейських стандартів прав людини” (2010), “Українська правова традиція: аксіологічний вимір” (2010), “Принцип верховенства права як конституційна засада правового розвитку сучасної України” (2011), “Духовно-етичні засади праукраїнської правової культури” (2012), “Сучасні тенденції розвитку методології дослідження правової системи України” (2012), “Сучасна концепція прав людини: методологія дослідження” (2013), “Державоцентристська модель юридичної освіти в сучасній Україні: кризовий стан та можливі шляхи подолання” (2014) тощо. Хай непідготовлений читач дарує авторові цих рядків за такий довгий і сухий перелік праць науковця, а от фахівець, сподіваюсь, лише порадіє такій деталізації.

Без будь-якого сумніву, це саме той випадок, коли вже одна назва роботи говорить за себе і пояснювати більше нічого не потрібно. Бо це очевидно, як Божий день, це аксіома. Для фахівця це своєрідний експрес-аналіз, кинувши на який навіть побіжний погляд, можна одразу зрозуміти: хто перед тобою і чого він вартий, який його світогляд і на що він взагалі потенційно здатний. Тим же, хто професійно цікавиться творчістю цього вченого, варто звернутись до бібліографічного покажчика наукових праць проофесора М.Г. Братасюк, опублікованого окремим виданням наприкінці 2014 р.

Їй належить ряд незаперечних наукових пріоритетів, зокрема, таких, як: філософське осмислення феномену права (вона є однією з перших у вітчизняній науці, хто вперше долучився до цього як принципово нового наукового напрямку), ідея поліметодологізму сучасної правової науки, нового правового мислення, з’ясування сутнісних рис права, визначення теоретичної моделі громадянського суспільства та його національних і регіональних рис, а також особливостей формування й утвердження громадянського суспільства на пострадянському просторі, в т.ч. у вітчизняних умовах тощо.

З її ім'ям у вітчизняній науці пов'язується ряд актуальних проблем, які мають не лише суто теоретичне, а й важливе практично-прикладне значення. До їх числа слід віднести, перш за все, питання про критерії розрізнення правового й неправового закону, критерії правності у правозастосовній практиці, окремі аспекти верховенства права, в т.ч. і в правореалізації, осмислення інституту гідності людини та його правового забезпечення й ряд інших.

Актуальні авторські напрацювання обговорювались на багатьох міжнародних науково-теоретичних конференціях, в т.ч. в рамках заходів, ініційованих Міжнародною та Всеукраїнською асоціаціями філософії права і соціальної філософії, ОБСЄ, Національною комісією із зміцнення демократії та утвердження верховенства права, Українською Правничою Фундацією, Національною академією правових наук України, зарубіжними науковими і навчальними закладами.

Результати власних досліджень й розвідок, підсумки теоретичних узагальнень, аналітичних оцінок і прогнозів намагається своєчасно втілити в практику, зокрема, через співпрацю з юристами-практиками, а також через навчальний процес, формування робочих програм навчальних дисциплін, розробку нових авторських курсів, їх дидактичне й навчально-методичне забезпечення тощо.

Крім того, вона послідовно і наполегливо пропагує в своїй творчості й професійній діяльності ідеї докорінного оновлення змісту сучасної правової освіти, окреслюючи аналітичні моделі образу сучасного правника з новим правовим мисленням, з належним рівнем професійної правосвідомості та правової культури.

Започаткувала та кілька років поспіль очолювала науково-методичний семінар на юридичному факультеті Національної академії внутрішніх справ. За час його існування і продуктивної діяльності предметом розгляду й зацікавленого обговорення стало багато по-справжньому актуальних питань юридичної науки та практики, і, перш за все, то питання загальнотеоретичного та філософсько-методологічного змісту. Гостями й активними учасниками семінару стали багато іменитих вчених, справжніх метрів у своїх галузях знання. Це, зокрема, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України М.В. Костицький, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України М.І. Козюбра, доктор філософських наук, професор, академік УАПН О.Є. Маноха, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України О.В. Скрипнюк, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України А.М. Колодій, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України О.Г. Мурашин, доктор юридичних наук, професор А.А. Козловський, доктор філософських наук, професор О.І. Гвоздік, доктор юридичних наук, професор С.Д. Гусарєв, доктор юридичних наук, професор О.Д. Тихомиров, доктор юридичних наук, доцент П.П. Захарченко, кандидат філософських наук, професор Б.Ф. Чміль, доктор філософських наук, професор О.О. Бандура та багато інших відомих науковців. Такі наукові форуми на факультеті стали помітним явищем не лише в академії, а й за її межами, стали предметом розголосу в науково-освітньому співтоваристві.

В цей же час з власної ініціативи підготувала Концепцію наукової роботи юридичного факультету, яка стала основним комплексним документом, що визначив організаційну основу та методичну базу здійснення багатогранної науково-дослідної роботи цього підрозділу на найближчу й віддалену перспективу. Згодом схожу концепцію реалізувала в Київському університеті права НАН України.

Вона багато працює над собою, постійно виступає на наукових конференціях різного рівня, публікує результати наукових досліджень в фахових часописах, розробляє навчально-методичне забезпечення дисциплін для різних спеціальностей. Найчастіше її можна побачити за ознайомленням з новітніми науковими джерелами, а найбільш звичні та комфортні умови праці для неї – в бібліотеці, читальному залі.

Немало часу і сил приділяє редагуванню наукових робіт, бо протягом багатьох років є членом редколегій кількох часописів і численних окремих наукових видань.

Посильно сприяє розвиткові редакційно-видавничої справи, розуміючи важливість та необхідність для вищої школи мати такі "полігони", де б могли проходити апробацію наукові здобутки творчої молоді. Організатор і активний учасник проведення багатьох наукових заходів на кафедрі та в навчально-освітніх закладах.

Член спеціалізованої вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка із захисту кандидатських та докторських дисертацій зі спеціальностей: історія філософії, філософська антропологія, соціальна філософія та філософія історії. Впродовж багатьох років була членом спеціалізованої вченої ради Національної академії внутрішніх справ із захисту докторських та кандидатських дисертацій зі спеціальностей: філософія права; юридична психологія; теорія та методика професійної освіти, а у 2008-2010 рр. водночас виконувала обов'язки вченого секретаря спеціалізованої вченої ради Д 26. 007.01.

Вона добре відома науковцям нашої країни, багатьом із них стала добрим керівником і допомогла у входженні в світ філософської та правової науки. Дбаючи про кваліфіковані кадри науки й освіти, для вищої школи підготувала понад 10 кандидатів філософських та юридичних наук. Усі її вихованці сьогодні успішно працюють в різних вищих навчальних закладах чи на відповідальній практичній роботі, зросли у своїх наукових званнях, а дехто уже й сам уже має власних учнів. Тому можна сказати, що професор М.Г. Братасюк має власну наукову школу, для багатьох вона стала справжнім учителем, наставником. На даний час здійснює наукове керівництво підготовкою інших дисертаційних робіт. Підтримує тісні робочі контакти з науковцями багатьох вітчизняних і зарубіжних науково-освітніх закладів.

Крім того, слід зазначити, що вона – невтомний просвітитель, навчитель світлих душ, усіх тих, хто прагне знання та розуму, натхненник творчої молоді, пристрасний пропагандист і популяризатор правових знань серед юні. Як викладач, учитель, педагог вона прагне зробити цей світ досконалішим, добрішим, людянішим, і не шкодує задля цього ані уваги, ні часу, ні сил, ні здоров'я, ні любові своєї щедрої душі та світла власного розуму.

Студенти, слухачі, курсанти та колеги, з якими доводилося працювати, по- праву вважали і вважають Марію Григорівну викладачем "від Бога", найкращим викладачем у своєму житті й радіють можливості навчатися в такого кваліфікованого, обізнаного, інтелектуального учителя, щирої людини, яка завжди готова допомогти. Де б вона не працювала, в свідомості й душі соратників та учнів її професійний і життєвий образ завжди ототожнюється з людиною, яка не терпить неправди, запопадливості, а ставиться до всіх з повагою та розумінням. Тому нерідко траплялися випадки, коли академічні години, заняття формально закінчувались, але спілкування продовжувалося, бо була в тому обопільна потреба, був взаємний потяг до продовження розмови. Не раз після лекцій до неї підходили студенти зі словами вдячності за глибину думки, спонування до самостійної роботи, педагогічний хист і такт у роботі з аудиторією. Було навіть таке, коли хтось із студентів ділився настільки відвертою інформацією про те, що на її заняття ходять навіть відомі прогульники певного курсу, бо і їм, виходить, цікаво.

Ця натхненна, захоплена, талановита людина постійно у творчому русі, у дорозі пізнання, й саме тому постійно змінюється, вдосконалюється стиль та форма її праць, посилюється глибина проникнення у суть досліджуваного предмета, щораз підвищується рівень теоретичної концептуалізації отриманих результатів. Адже рух уперед – це є рух пізнання, сенс творчості. У своїх працях вона розкривається як людина, сповнена справжнього інтересу до феномену творчості. Вона – яскрава постать у сьогоднішньому вітчизняному науково-освітньому просторі.

Мабуть, особливою рисою вдачі М.Г. Братасюк слід вважати любов до слова та усього того, що з ним пов'язано. Адже отой спектр обдарувань, творчий імпульс, що були подаровані їй природою, не загубилися, а завдяки щоденній наполегливій і послідовній праці щедро проросли в обраній сфері діяльності. Тим більше, що галузь ця пов'язана з книгою. А книга для неї з малих літ –то не просто джерело інформації, а живий організм,

який потребує любові та опіки і тим же віддячує читачеві. Тому і сама, ставши заслуженим науковцем, одну з основних граней свого таланту присвятила книзі, зокрема, навчальній літературі.

Вона плідний автор, з-під її пера вийшло чимало наукових та навчально-методичних праць. Її навчальні посібники, зокрема такі, як "Нариси з філософії права", "Філософія права", "Антропоцентрична теорія права" отримали визнання серед викладачів і студентів, висока оцінка яких є найоб'єктивнішим критерієм якості навчальної книги. З повним правом можна сказати, що вони увійшли в українську освітянсько-педагогічну скарбницю і, без перебільшення, стали зразком навчальної літератури. Багато з відомих вітчизняних фахівців неодноразово відмічали їх новаторський характер, бо за своїм змістом вони високоінтегративні, а по духу – інноваційні.

Активно співпрацює з вітчизняними та міжнародними науковими правничими інституціями. Постійно бере участь у наукових заходах Київського регіонального відділення АПрН України, Української правничої фундації тощо. Продуктивні робочі стосунки склалися з науковцями багатьох наукових установ та науково-освітніх закладів України та країн близького зарубіжжя, зокрема: Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Київським університетом права НАН України, Національним університетом "Києво-Могилянська академія", Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, Університетом державної фіскальної служби України та іншими. Підтримує тісні робочі контакти з філософами права Ягелонського університету (м. Краків, Польща) та Люблінського католицького університету (Польща), свого часу також співпрацювала з правниками Університету м. Умео (Швеція). Налагодила з ними обмін спеціальною літературою, фаховими періодичними виданнями, сприяє публікаціям студентів у наукових виданнях згаданих закладів. У 1993 р. сама стажувалась у Вищій педагогічній школі м. Кельце (Польща).

Як бачимо, спектр наукових інтересів цього вченого, а отже, й доробок, досить вагомий і достатньо різноплановий, що свідчить про глибину власного розуму, незаперечні креативні можливості дослідника та потенційну здатність плідно, однаково ефективно працювати в багатьох суміжних галузях. Гострота її розуму й відчуття нового захоплюють, а цілеспрямованість і працьовитість гідні наслідування.

Своїм професійним, науковим успіхам й досягненням Марія Григорівна з повним правом може завдячувати власному глибокому світогляду, широкому кругозору, своїй ґрунтовній та універсальній як для такого фаху освіченості, а також потужному таланту, гостроті розуму, багатому досвіду і невгамовному потягу до нового, до знань, до істини.

Завжди готова поділитися власними знаннями з іншими, готова надати розумну пораду та практичну допомогу потребуючим того, поділитися власним досвідом з молодими колегами. Не скупа на добре слово тим, хто заслуговує цього, хто працює самовіддано і чесно.

Уже згадувалось, що її люблять й поважають студенти. Бо є за що. Лекції її змістовні, будять думку, не дають нудьгувати, а змушують задумуватись, міркувати, мислити, шукати варіанти розв'язання запропонованих проблемних питань і ситуацій. Для багатьох з них вона – найулюбленіший і найшановніший викладач, бо може по-справжньому розбудити сміливістю думки, схвилювати гостротою сформульованої проблеми, захопити силою власної логіки обґрунтування, запалити емоційністю оцінки ситуації, підштовхнути до нових пошуків, надихнути на власні звершення. Як свідчать їх власні признання, від її лекцій, пропонованих ідей, повороту думки багато з них перебувають у справжньому захопленні. Мабуть так і має бути, бо марно кажуть, що вчителем може бути лише той, кому є що сказати. А сказати що є тоді, коли сам ти не лише володієш певним обсягом інформації, а сповна розумієш її та вмієш дохідливо й вмотивовано донести до інших. Тобто, сам ти проник в саму суть предмету, а, отже, є майстром своєї справи.

Вчений – це той, хто ніколи не задовольняє своєї допитливості. Це той, хто намагається проникнути у саму суть предмета дослідження; його ваблять усе нові й нові

відкриття і це поглинає його до останку. М.Г. Братаюк – справжній учений. Її учнів вражає духовна сила, висока працездатність, відповідальність і професіоналізм, глибина досліджень й креативність, різнобічність інтересів свого вчителя в науці. Вона завжди мислить широко та перспективно, а її науковим працям незмінно притаманна висока доктринальна концептуальність, методологічна досконалість, теоретична обґрунтованість, бездоганна вираженість, незмінна актуальність.

Безперечно, що нею зроблено немало для вітчизняної науки й освіти, і навіть далеко немало. Але як натура творча, М.Г. Братасюк ніколи не знає спочинку, вона в постійному пошуку. Це означає, що вона не просто на передових рубежах сьогоденної науки, а постійно заглядає за горизонт, за межі відомого й доступного. Але не лише цим відома Марія Григорівна, бо насправді її талант яскравий і багатогранний. Це не лише наука, власне пошукова, дослідницька діяльність, а й література, поезія, публіцистика – загалом, вишукане художнє слово. В середньовічних університетах до титулів поважних професорів, які в чомусь проявили свої унікальні здібності, прийнято було додавати оригінальні, ідентифікуючі їх прізвиська-придатки. Серед відомих зустрічалося й таке, як *doctor melliflua* (доктор медоточивий). На це, слідом за нашими предками, з повним правом можемо сказати, що душа як душа проявляється лише тоді, коли вона любить. Тобто, науковець сприймає й живе не одними лиш раціональними формами, він любить увесь довколишній світ, який часто пізнається в інший спосіб. Такою є й ювілярка, яку природа наділила ще й рідкісним даром поетичного слова.

В душі Марії Григорівни, як і в кожній жінки, закладено потяг до прекрасного, до гармонії. Із юності вона пов'язала своє життя з поезією, тому насправді слугує двом музам одразу: науці й поезії. Недаремно на пам'ятній медалі, викарбуваній на її честь, зображено одразу два символи: сови, як образу мудрості, і арфи, як аналога належності до мистецтва. Одна з важливих рис її творчого портрету – її художнє, поетичне обдарування. Віршує вона ще з юності, і досить добре, хоча сама не вважає таку грань власного таланту за основну. Тут, непевне, досить буде лише згадати, що нею видано чотири збірки поезій, а саме: “На вістрі полум'я свічі” (1996 р.), “Яблука із батьківського саду” (1999 р.), “Єдиність твоя нескінченна ...” (2000 р.), “Запах жнива” (2003 р.). Немало опубліковано у періодичних виданнях різних років, літературно-художніх часописах, антологіях, а щось чекає ще свого часу.

Митець, як відомо, незалежний у своїй творчості. Щоб мати можливість творити, чарувати світ словом й образами, необхідно самому те пережити, переосмислити, відчутти серцем і душею. Але то їй вдається сповна, свідченням чому є шанувальники вишуканого художнього слова. Її поезія захоплює розум, полонить серце, окрилює душу. Її творчість напругу звернена до читача, вона наповнена сонячними барвами й теплими тонами. Її твори не лише цікаві, а й повчальні для інших, а у наш час це ой як необхідно. Водночас у її творах одразу відчувається внутрішня шляхетність, витонченість, одухотвореність.

Усі, хто знайомий з її поетичною творчістю, високо цінують й шанують талант та самовимогливість поетеси. Усе це свідчить про те, що увага до її творів буде постійною й непідробною. Бо поети – це люди із світлом в душі, а світло це осяває не свою лише душу, а дарує його іншим.

У наш час, час суцільного дефіциту любові й прихильності, справедливості та щирого співчуття, поезія є справжнім уособленням животворних чеснот людини, пов'язаних з її духовним багатством і душевною щедрістю.

Тож, наостанок хочеться побажати ювілярці: – “Ходіть, поки маєте світло ...”, – як то промовляє до нас Євангеліє від Івана. А ще, даруйте це світло іншим, як той світильник, яким сам нічого не втрачаючи, інших робить зрячими й щасливими!

**Петро Захарченко,
Георгій Усївець
м. Київ.**